

ELMA KORIC^{*}
(Sarajevo)

H. Yıldırım Aĝanoĝlu, OSMANLI BELGELERINDE KONIÇE / KONJIC U OSMANSKIM DOKUMENTIMA, Ustanova Narodni univerzitet Konjic, Yunus Emre Enstitüsü, Balans, Konjic, 2022, 135 str.

U potrazi za podacima koji bi mogli ukazivati na to da su se u okolini Konjica nalazili određeni rudokopi, kako sugerije jedna osmanska karta rudnika na prostoru Hercegovine iz posljednjih decenija osmanske uprave, pronašli smo knjigu *Konjic u osmanskim dokumentima*.

Prvi dojam je bio da se radi o vrlo preglednom izdanju koje je veoma lijepo i kvalitetno urađeno. Ime H. Yıldırım Aĝanoĝlu, na osnovu nekih ranije priređenih izvora, ulijevalo je povjerenje i nadu da su i dokumenti ponuđeni u ovom izdanju uspješno prevedeni i priređeni te da nude nove podatke od značaja za historiografiju. Nakon predgovora, iz kojeg saznajemo da je knjiga nastala nakon upriličene izložbe, hronološki je predstavljeno 50 dokumenata iz Osmanskog arhiva u Istanbulu vezanih za Konjic(!), koji datiraju iz perioda od 1565. do 1916. godine. Prvo su donesene preslike originala, a potom su sačinjene regeste dokumenata na turskom i bosanskom jeziku. Iz dokumenata, između ostalog, saznajemo podatke u vezi sa izgradnjom putne komunikacije Sarajevo – Mostar, gdje se predviđa pozitivan učinak na razvoj kasabe Konjic. Potom, 1865. godine donesena je odluka da se obnovi zgrada karantina koja se nalazila na području Sutorine, što je dodatni pokazatelj od značaja za historiju zdravstva na prostorima Bosne i Hercegovine u osmanskom periodu. Iz jednog dokumenta iz 1876. godine vidimo da je popravljena ruševna zgrada Vladinog konaka u Konjicu koja se sastojala od 13 soba itd.

* Dr. Elma Korić, naučni savjetnik, Univerzitet u Sarajevu – Orijentalni institut, email: elkoric@yahoo.com; ORCID ID: 0000-0001-8340-127X

Prvi pogled na dokumente i njihov prevod čak je navodio na to da su pripremljeni studiozno jer su nepoznate riječi iz izvora pojašnjene u fusnotama. Međutim, podaci o „konjičkoj tvrđavi“ te „nakšibendijskoj tekiji u Konjicu“ (već se ovdje pojavila sumnja da u dokumentu nije riječ o Konjicu, nego o Fojnici!), doneseni u knjizi, koliko god su se na prvi pogled činili revolucionarni, jer u dosadašnjoj historiografiji nisu bili poznati, ispostaviti će se, rezultat su greške u čitanju, prepoznavanju i ubikaciji toponima, oblasti i lokaliteta. Naime, pri „dešifriranju“ osmanskog izvornika, posebno u slučajevima kada nedostaju dijakritički znaci, moguće je zamijeniti dvije vrlo slične ligature – **Foynice** i **Koniçe**. To se ovaj put desilo i Aĝanoĝluu. Ipak, smatramo da je to najmanje njegova greška, jer on ne živi na prostoru Bosne i Hercegovine i nisu mu nužno poznati svi lokaliteti spomenuti u dokumentima, njihov historijat ni kontekst u kojemu se zajedno spominju u različitim dokumentima još od početka osmanske uprave na ovim prostorima pa i ranije. Zbog toga, nažalost, moramo iskazati sumnju da se jedan dio dokumenata o „Konjicu“, donesenih u ovom izdanju, ustvari odnosi na Fojnicu. S obzirom na to da su snimci originalnih dokumenata priloženi u ovom izdanju u najvećoj mjeri vrlo loše rezolucije, iz onih primjeraka koji su bili nešto čitljiviji navodimo nekoliko primjera: umjesto „kasaba Kreševo u Konjičkoj nahiji“ (str. 65) treba čitati „kasaba Kreševo u Fojničkoj nahiji“, potom „mevlevijska tekija u selu Živočić u nahiji Konjic“ (str. 67) ustvari je „mevlevijska tekija u selu Živčići u nahiji Fojnica“, isto kao što je i „tekija šejha Abdurrahmana Sirri-efendije u selu Oglavak u kadiluku Konjic (!)“ (str. 119) ustvari poznata tekija na Oglavku kod Fojnice. Uz to, „manastiri Kreševo, Sutika i Konjic“ (str. 69) sigurno su „manastiri Kreševo, Sutiska (Sutjeska) i Fojnica“. Možemo sa sigurnošću pretpostaviti da je „poglavar katoličke crkve u Konjicu“ (str. 73) ustvari „poglavar katoličke crkve (samostana?) u Fojnici“, jer se u istom dokumentu navode i „mahala Glavica“, „selo Prestoska u kadiluku Konjic“, što se odnosi na mahalul Glavica koja je danas dio naselja Brestosko u fojničkom kraju. Smatram da bi vjerovatno i selo Podkraj u konjičkom (!) kraju, koje se navodi u jednom dokumentu (str. 81), ustvari moglo biti Podkraj (Potkraj), naselje u općini Breza.

U jednoj regesti na turskom jeziku u ovom izdanju stoji: „Bosna'da Koniçe (?!) nehrinin selde taşıp Hacı Beşli Köprüsü'nün yarısının yıkılması sebebiyle, ahalinin yardım olarak vereceği kereste hariç 6.711 kuruşa tamir edilebileceği bilgisinin arzı üzerine Sultan Abdülmecid'in yapılmasına dair emri“. Zatim slijedi prevod: „Naredba sultana

Abdulmedžida da se popravi most Hadži Bešlije koji se prepолоvio usljed izljevаnja rijeke Neretve (?!), nakon što je utvrđeno da je, osim pomoći stanovništva u vidu drvene građe, potrebno dodatnih 6.117 groša“ (str. 79). Prevod nije istovjetan tekstu na turskom jeziku jer se u prevodu javlja rijeka Neretva koja se u gornjoj regesti nikako ne spominje. Kako zbog slabe rezolucije nismo uspjeli izvršiti uvid u originalni dokument, ovom prilikom sugerišemo da se i navedena regesta, za sada, koristi s oprezom. Naime, gotovo sigurno je i u ovom slučaju došlo do pogreške te da se ovdje ustvari radi o mostu na rijeci Fojnici u Gromiljaku (Hadži Bešlijina ćuprija) koji je napravio sarajevski dobrotvor hadži Mustafa Bešlija u 18. stoljeću, a koji je tada bila odnijela poplava – naselje Gromiljak i danas često plavi. Isto tako, kada se u jednom dokumentu govori o mostu na rijeci Lepenici, on sigurno nije bio u „konjičkom kadiluku“ (str. 83) nego fojničkom. Osim toga, klanac „Lepta, koji se nalazi između Mostara i Konjica“ (str. 85) je nekadašnje selo i karaula Lipeta u Hercegovini u istoimenom klanu. Također, moguće je da su i „fratri u konjičkom kadiluku i nahiji Kreševo“ (str. 89) opet oni iz Fojnice. Potom, ako se ispostavi da se podaci iz poreznog popisa za Konjic i Kreševo iz 1865. godine, donesenog u ovom izdanju (str. 105), također odnose na Fojnicu, a ne na Konjic, to bi moglo izazvati ozbiljne nedoumice u historiografiji i dovesti do pogrešnih interpretacija određenih historijskih pitanja. Naime, prema navedenim podacima, u kasabi „Konjic“ te pripadajućih 20 sela, uključujući i nahiju Kreševo, upisano je „3.075 domaćinstava sa ukupno 3.052 muslimana i 4.997 katolika“ (str. 105). Ukoliko bi se pojavili entuzijasti koji bi navedene podatke nekritički preuzeli iz ove publikacije, to bi moglo dovesti do novih netačnih statističkih proračuna vezanih za historiju stanovništva Konjica.

Ovom prilikom, kako je već napomenuto, izvršen je uvid samo u nekoliko faksimila dokumenata čija je rezolucija dopuštala naknadno čitanje, te postoji mogućnost da, osim navedenih primjera, u izdanju postoji još pogreški. Kako u samoj knjizi nisu navedena imena recenzenta, možemo donijeti zaključak da se anonimni recenzenti ili nisu dublje upuštali u analizu samih izvornika ili nisu dorasli zadatku koji je stavljen pred njih. Zbog svega navedenog, ponovo treba preispitati i tvrdnju priređivača da se u katalogu Osmanskog arhiva u Istanbulu nalazi još 1760 regesti dokumenata koji su vezani za Konjic u Bosni i Hercegovini (str. 6 i 7). Osim toga, postoje i naučni radnici, ali i brojni zaljubljenici u historiju, koji nisu u mogućnosti doći do originalnih dokumenata ili ih, zbog nepoznavanja osmanske paleografije, nisu u stanju

koristiti, te se zbog toga vrlo često oslanjaju upravo na regista u katalogima ili na publikacije kao što je ova, čime i rezultati njihovog rada ostaju nepouzdana. S obzirom na obavezu koju pred nas stavlja aktualna stvarnost, a u vezi s potrebom revidiranja određenih neutemeljenih narativa korištenjem primarnih arhivskih izvora, objavljivanje i priređivanje izvora nameće se kao nužnost, ali nosi i veliku odgovornost. Stoga, neka ovo bude dobronamjeran savjet priređivačima i kolegama iz struke da procesu prevođenja i objavljivanja izvora iz osmanskog perioda naše historije ubuduće pristupaju puno opreznije.

Za kraj, treba napomenuti da ovaj kratki osvrt nipošto nije namijenjen diskreditaciji autora, ali ga je bilo nužno sačiniti kako bi se naučna i stručna javnost još jednom upozorila na oprez i potrebu kritičkog preispitivanja postojeće literature.